



Робер ЕСКАРПІ

Тємниця бабушки

Розділ із повісті «Репортажі Перекотигорба»

З французької переклав Григорій ФІЛІПЧУК

Одного чудового серпневого ранку Перекотигорб приземлився в Москві. Він сів у таксі й поїхав до центру міста на Красну площу. Вміте нічними грозами небо було блідо-голубе і ясне, на його тлі вимальовувалися строкаті бані собору Василя Блаженного. Перекотигорб одразу ж полюбив цю форму російських церков з їхніми округлими дзвіниціями, схожими на велетенських, посаджених у землю іванів-покиванів.

Надворі теплішало, і вздовж кремлівського муру вже витягувалася вервечка відвідувачів, що простували до входу в мавзолей Леніна. На розі вулиці Горького Перекотигорб купив склянку холодного ягідного соку й подався до ГУМа, де сів на східець цього велетенського магазину. Потім дістав з кишені телеграму, що її передав йому Боб Морас:

«МОСКВА. Агентство ТАРС повідомляє з Ніктограда, що зоотехнік

Російські слова в оригіналі подано в російській транскрипції. (Прим. перекл.)

Малюнки автора.

Перекладено за виданням: Robert Escarpit, Les reportages de Rouletabosse, Editions Magnard, Paris, 1978.

© Editions Magnard, 1978.

© Григорій Філіпчук, 1992, переклад українською мовою.

колгоспу «*Мокрая курица*» винайшов революційний метод вирощування курей. Згідно з комюніке, йдеться про дуже економічне й практично невичерпне джерело кормів».

Малий енциклопедичний словник Ларусса, який Перекотигорб вивчив напам'ять, указував, що колгосп — це колективна ферма. Але в словнику не було жодної згадки про *Ніктоград*. Крім того, широкі географічні простори, що їх відкрило перед майбутнім журналістом навчання в університеті, були, власне, аж надто широкі, і на них навіть чудова Перекотигорбова пам'ять не могла знайти бодай найменших слідів такої дрібної галузі, як вирощування курей.

Цієї хвилини перед Перекотигорбом зупинився міліціонер — так у СРСР називають поліцейських.

— Громадянине, сидіти на сходах *ГУМа* заборонено!

Перекотигорб, який знав російську мову, враз підвівся, хоча це було майже непомітно — такі короткі він мав ноги.

— Прошу вас, пане міліціонере, скажіть мені, як дістатися до *Ніктограда*?

Міліціонер підозріливо подивився на Перекотигорба.

— До *Ніктограда*? Чого це вам забаглося до *Ніктограда*? Будь ласка, ваші документи!



Поліцейські в цілому світі завжди починають з того, що вимагають від людей показати документи. То не тому, що вони такі допитливі — просто це надає їм більшої ваги. Чоловік, який тримає в руках ваші папери і гортає їх, насупивши брови й округливши рота, що стає схожим на куряче гузно, має набагато більше влади, ніж коли б він стояв перед вами з опущеними руками і, здавалося б, сам не знав, куди їх подіти. До того ж можна знудитись, обходячи вулиці чи регулюючи рух транспорту, отож куди приємніше погортати чужі папери й так трохи розважитися.

— Отже, ти, *шарик*, хочеш поїхати до *Ніктограда*? Послухай, мій робочий день уже скінчився. Ходімо вип'ємо кави.

Коли Перекотигорба назвали *шариком* — у перекладі з російської це означає «кулька», — він відчув себе щасливим. Виходить, міліціонер перейнявся симпатією до нього, а для журналіста дуже важливо викликати симпатію в таких поважних людей, як поліцейські, митники, консьєржі, службовці, судові виконавці, контролери та міністри.

Коли вони сиділи за чашками, з яких здіймалася пара, міліціонер почастував Перекотигорба російською цигаркою — наполовину з паперу, наполовину з картону.



— Це дуже цікаво, — сказав він, — що ти заговорив зі мною про *Ніктоград*, адже я звідти родом.

— Тож ви знаєте, де він?

— Звісно! То не так уже й далеко. За якихось півсотні кілометрів на схід від Новгорода — на лєнінградській лінії.

— Коли ви з *Ніктограда*, то, мабуть, знаєте колгосп «*Мокрая курица*»? Міліціонер зареготав.

— Чи я, *шарик*, знаю цей колгосп? Та ж я там працював, а мій брат у тому колгоспі першокласний браківник!

Так, саме в цьому й полягає справжній журналістський нюх. З першого разу Перекотигорб натрапив на того, хто знає колгосп «*Мокрая курица*»,— либонь, на єдиного в цілій Москві.

— А туди легко дістатися?

Міліціонер задумливо затягся цигаркою.

— Відносно легко. Взагалі найкраще долетіти літаком до Новгороду, потім доїхати поїздом до *Ніктограда*, а далі — автобусом до «*Мокрой курицы*». Тільки спершу потрібно добути папери...

— Які папери?

— О, просто слід мати дозвіл від Міністерства сільського господарства. Для цього треба подати посвідчення, виписане Міністерством внутрішніх справ і завізоване Міністерством шляхів сполучення та Міністерством харчової промисловості.

— А що потрібно зробити, щоб отримати таке посвідчення?

— Слід заповнити три анкети в сімох примірниках, а четверту — в десятих.

— А де взяти ці анкети?

— В Державному комітеті з питань преси. Досить тільки написати заяву на звичайному папері в дванадцятих примірниках.

Хтось інший, мабуть, упав би в розпач. Але Перекотигорб вивчав у технологічному університетському інституті порівняльну бюрократію як предмет на вибір. Бажаючи якнайшвидше заповнити необхідні анкети, він подякував міліціонерові.

— Нема за що, *шарик*, нема за що. Коли будеш у «*Мокрой курице*» — якщо тобі пощастить туди дістатися,— спитай про браківника яєць першого класу Павла Павловича Павлова й скажи йому, що ти — від його брата Микити. Щасливої дороги, *шарик*!

Менше ніж за годину Перекотигорб подав дванадцять примірників заяви, отримав і заповнив чотири анкети — загалом тридцять примірників, показав своє особисте посвідчення з трьома візами й одержав від усміхненого службовця Міністерства сільського господарства клаптик паперу з нерозбірливими словами, який — так запевнив той службовець — давав йому право відвідати колгосп «*Мокрая курица*».



Перекотигорб дістався до колгоспу надвечір. У дорозі, до речі, від нього так ніхто й не зажадав показати цей дорогоцінний дозвіл. Автобус привіз його до колгоспної контори саме тоді, коли вечірня зміна птахівників заступала денну. Перекотигорб зайшов до контори й спитав у працівниці за віконцем — вона скидалася на велику квочку в гнізді,— де можна побачити Павла Павловича Павлова.

— Павла? Він був щойно в конторі, але вже пішов. Якщо ти, фрикаделько, покотишся швиденько, то, певне, наздоженеш його, перше ніж він видудлить свою першу пляшку горілки.

То був справжній наклеп на Павла, бо свою пляшку горілки він видудлював тільки суботніми вечорами, а це ж був вівторок. Павло зустрів Перекотигорба з великою радістю, коли дізнався, що гість знає його брата Микиту, московського міліціонера.

— Розумієш,— мовив Павло,— хоч Микита й пішов служити в міліцію, він непоганий хлопець. Проте до курей у нього не лежить душа. Ми тут були посадили його впаковувати яйця, та він виявився таким незграбою, що я ще не бачив, аби хтось товк стільки тих яєць! Я навіть дивуюся, *шарик*, що йому вдалося спровадити тебе сюди цілісінького, нічого тобі не зламавши.

Перекотигорб мав добру вдачу і якщо чогось і не міг терпіти, то це коли його порівнювали з яйцем. Він чемно, але рішуче зауважив Павлові Павловичу, що не всі круглі речі схожі на яйце.

— Еге ж, еге ж,— відповів той. — Не гнівайся, товаришу *шарик*, сам бачиш, ми вирощуємо в колгоспі й круглі яйця. Це питання ефективності: круглі яйця легше впаковувати, й вони краще зберігаються під час перевезення. Наш товариш зоотехнік Сергій Віссаріонович Голубкін зумів вивести породу курей, які несуть круглі, наче кульки для пінг-понга, яйця. А через два-три роки в колгоспі «*Мокрая курица*» вирощуватимуть такі яйця, як тенісні м'ячики, і вони будуть схожі на тебе, *шарик*.

У колгоспному клубі Павло запропонував Перекотигорбові кухоль пива.

— Може, ти, *шарик*, волієш випити горілки? Бо я сьогодні п'ю тільки чай, і тут я такий не сам. Розумієш, минулої неділі весь колгосп святкував з нагоди вручення ордена Леніна Сергієві Віссаріоновичу.

— За круглі яйця?

— Ні. За це він уже отримав героя соціалістичної праці. А орден Леніна йому дали за його останній винахід — бюрократичний метод годування птиці. Невже ти про це нічого не чув?

— Чув, саме тому я й приїхав до вас. Розкажи мені, Павле, про той метод.

Цієї миті відчинилися клубні двері, й до зали ввалився патлатий велет із рудою бородою.

— Гей, Павле Павловичу! Невже ти й справді мокра курка? Мені сказали, що від неділі ти п'єш тільки чай! Одначе тобі слід готуватися до відзначення нової перемоги в радянській технології!



Велет триумфально дістав з кишені повну пляшку. Він уже зібрався був налити в склянки, коли раптом помітив Перекотигорба.

— А це що таке, Павле? Слонове чи китове яйце?

— Це *шарик*, товаришу зоотехніку. Його прислав сюди мій брат Микита, що служить у міліції в Москві.

Зоотехнікове ручище лягло на круглу Перекотигорбову спину.

— Ласкаво просимо до «*Мокрой курицы*», громадянине *Шарик*!

Трохи роздратований тим, що його знову прийняли за яйце, Перекотигорб відповів досить сухо:

— Мене звать не *Шарик*, громадянине зоотехніку, а Перекотигорб, я французький журналіст.

— Журналіст? Чудово! А я — Сергій Віссаріонович Голубкін.

Перекотигорб насилу вирвав свої пальці з могутньої зоотехнікової руки й вихопив з кишені самописку.

— Саме до вас я й приїхав узяти інтерв'ю, Сергію Віссаріоновичу. Ви дозволите мені записувати?

Голубкін сховав пляшку назад до кишені.

— Тільки не тут, а в моїй лабораторії, громадянине французький журналісте *Шарик*-Перекотигорбе. Тобі треба побачити все на власні очі. — Виходячи із зали, він спитав: — Гадаю, вони дали тобі дозвіл у Москві?

— Ось він, Сергію Віссаріоновичу, з цим у мене все гаразд.

Голубкін сумно подивився на клаптик паперу.

— О, та справа не в дозволі, просто мені дуже прикро бачити, як московські діячі починають дедалі більше зневажати великі традиції бюрократії. Цей папірець сміховинно крихітний. Скоро вони видаватимуть свої дозволи вже на поштових марках! Чи не викликає це в тебе, Павле, тривогу?

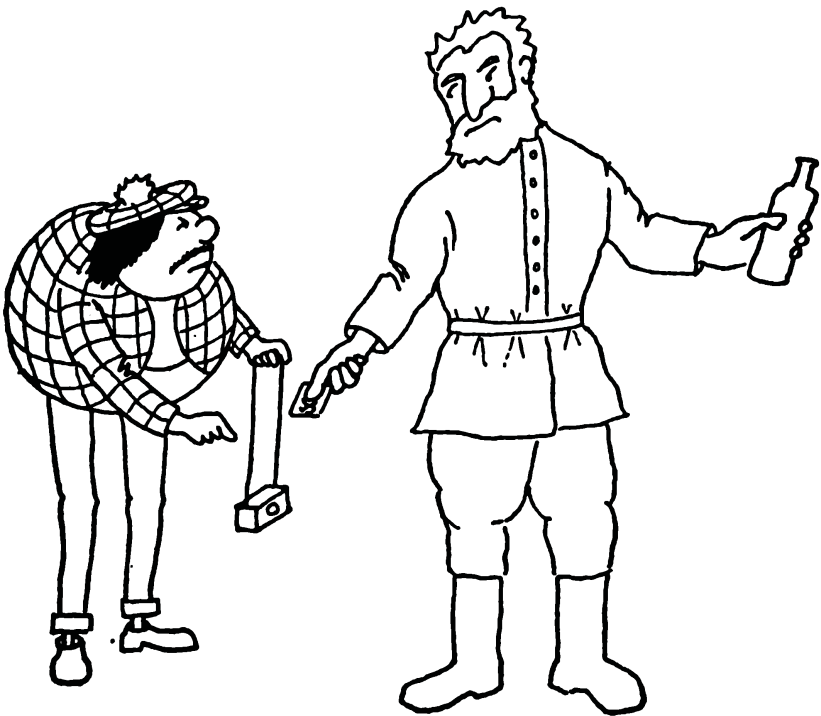
— Еге ж, товаришу зоотехніку. Колись, щоб здати на станції ящик яєць, треба було мати чотири сторінки підписів та печаток!

— На підписи та печатки мені начхати! Мене цікавить сам папір! Знаєш, як я це називаю? Економічним саботажем!

Павло Павлович вийшов з клубу в дуже поганому настрої. Слідом за ним покотився й Перекотигорб. Одначе коли вони прийшли до лабораторії, браківник заспокоївся, і до нього знову повернулася його природна життєрадісність.

Лабораторія містилася в просторій залі, обставленій пташниками, в яких не стихало кудкудакання. Тут панував страшний безлад, до того ж дух пере-хоплював гострий сморід від курячого посліду. Голубкін узяв із стінної шафи дві склянки й налив у них потрохи рідини з пляшки, яку дістав з кишені.

— Покуштуй цього, друже! За твоє здоров'я, *до дна!*



«До дна» російською означає випити з чарки все до краплі. Хоч Перекотигорб і не був схильний до чарки, але зоотехнік він послухався, адже справжній журналіст ніколи не повинен відступати перед випробуванням. Учинив Перекотигорб нерозважливо: рідина, яку він випив, мала смак пекучого спиртного й відгонила друкарською фарбою та миючим засобом для посуду.

— Ах! — прицмокнув Голубкін. — Мені ще треба буде попрацювати над цим. Що ти скажеш про нашу горілку, *Шарик*?

— З чого... ви її робите? — насилу вичавив із себе Перекотигорб.

— Це ціла історія, я тобі її розповім. Але спершу хочу показати тобі справжню героїню. То в неї ти мав би брати інтерв'ю.

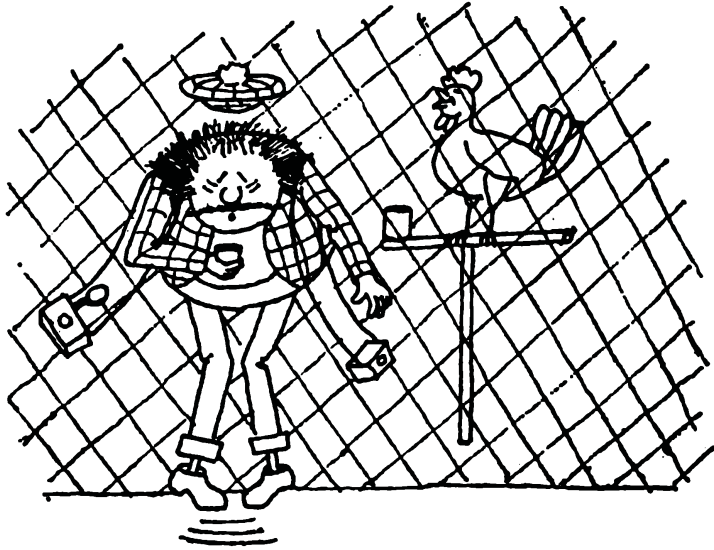
Голубкін підійшов до просторого пташника, посеред якого на золотавому дерев'яному сідалі дрімала велетенська біла курка. На клітці висів на стрічці орден Леніна.

— Перед тобою — *Бабушка*, — мовив Голубкін. — Вона одна-однісінька вижила з виводку із п'яти тисяч курчат, зате врятувала сотні тисяч інший курей!

Голубкін налив у маленьку цинкову напувалку кілька крапель своєї горілки.

— За твоє здоров'я, *Бабушка!* До дна!

Велика курка важко вдарила крильми, сіла обіч напувалки й заходилася вмочати дзьоб у горілку, щоразу вельми задоволено витягуючи шию. На Перекотигорба раптом зійшло професійне натхнення, і він почав фотографувати. Щоразу, коли спалахувала блискавка, *Бабушка* хизувалася так, ніби знала, що позує для преси.



Повернувшись до столу, Голубкін задумливо подивився на клітки.

— Колись, — мовив він, — як колгосп ще не був такий розвинутий, проблеми з кормами для курей не було. Ми сипали їм кукурудзяної крупи, й усе було гаразд...

Так почалася довга історія, підсумок якій нам зараз треба буде підбити.

Кукурудзяна епоха була в колгоспі «*Мокрая курица*» щаслива і не знала жодних ускладнень аж до того дня, коли сюди з Комітету постачання надійшов детально розписаний циркуляр, що спирався на директиву Міністерства сільського господарства, а та в свою чергу — на вказівки, викладені в заяві першого секретаря центрального комітету комуністичної партії Радянського Союзу. Циркуляр мав понад три сотні сторінок. У ньому багато разів підкреслювалося, що кукурудза — це золотий запас Радянського Союзу, отож не слід її марнувати.

А що в «*Мокрой курице*» не було іншого корму для курей, крім кукурудзи, то правління колгоспу на своєму черговому засіданні ухвалило зменшити денний раціон на п'ятнадцять відсотків і вважало, що в такий спосіб виконало свій громадянський обов'язок. Та через кілька тижнів із райцентру приїхав ревізор і вказав правлінню на його грубу помилку.

— Товариші, — сказав ревізор членам правління, — я нагадую вам, що в циркулярі — параграф четвертий, пункт двадцять сім біс — зазначається: «Кукурудзу не згодовувати курям». Це ж ясно!

— Це дуже ясно, товаришу ревізоре, — відповів комірник, член правління, що відповідав за постачання кормами. — Але я не знайшов параграфа, де вказувалося б, що ми маємо давати курям замість кукурудзи.

— Цей пункт, — відповів ревізор, — буде уточнено в додатках до циркуляра, які ви незабаром отримаєте. А поки що не згодовуйте кукурудзи курям, зачекайте додатків до циркуляра!

Невдовзі надійшло ще чотирнадцять додаткових циркулярів по чотириста сторінок кожен, але в жодному з них не було й натяку на розв'язання проблеми.

— І тоді настали чорні часи, — розповідав Голубкін. — Кури хиріли на

очах. Ми давали їм недоїдки з їдальні та зіпрілий рис, що його знайшли на дні якогось зерносховища. Але курчата не витримали цього режиму: не минуло й місяця, і виводок, до якого належала й *Бабушка*, наполовину передох.

Проте одного дня комірник — як член правління він відповідав за постачання кормів — натрапив в одному з колгоспів на Україні на зерносховище із зіпрілою пшеницею. На превеликий свій подив, він легко роздобув необхідний дозвіл і вже через кілька тижнів засипав у свої комори замість кукурудзи зіпрілу пшеницю. Хоч це було й поганеньке зерно, але голодні кури забенкетували. Небавом їхнє пір'я знову заблищало, а гребінці поробилися пишними.

Отож усе йшло добре, аж поки знову наскочив ревізор. Він приїхав до колгоспу й захитав головою.

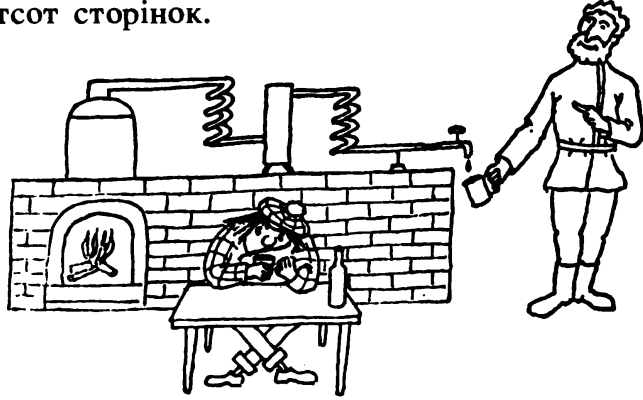
— Усе дуже добре, товариші! Але скажіть, чим ви годуєте курей?

— Пшеницею, товаришу ревізоре.

— Пшеницею?! Невже ви не отримали чергового циркуляра з уточненнями?

— Ще ні, товаришу ревізоре.

Той дістав зі свого повного, що аж тріщав, портфеля в'язку паперів щонайменше на п'ятсот сторінок.



— Що ж, ось він! Почитайте. Самі переконайтеся, що нині, коли наша країна через погані врожаї тимчасово змушена довозити пшеницю, марнувати таке цінне зерно — то справжній економічний злочин! Не можна згодовувати курям пшеницю, товариші, це наказ!

— Навіть зіпрілу пшеницю?

— У циркулярі нема ніякого уточнення щодо якості пшениці.

— Тоді, може, ми знову почнемо годувати курей кукурудзою, товаришу ревізоре?

— Наскільки мені відомо, перший циркуляр ще не скасовано! — саркастично відповів ревізор. — Ні пшеницю, ні кукурудзу не можна згодовувати курям — от і все!

— То як же нам бути?

— Зачекайте на додаткові циркуляри, товаришу комірнику!

У цьому місці Голубкін, розповідаючи, зітхнув.

— Так усе й почалося, *Шарик*. Додаткових циркулярів набралось аж дві вантажівки. А що в архівах колгоспної контори не було вже для них місця, то вирішили складати їх в одному із зерносховищ. Так воно далі й тривало. Для годування птиці комірник видавав по черзі то просо, то сою, то соняшникове насіння, то сочевицю, то ячмінь, то овес, то жито, то гречку. І щоразу з'являвся ревізор із своїм неблаганним «нет». І щоразу в зерносховищах, де невдовзі більше не лишилося місця для зерна, лягали цілі паки всіляких циркулярів та додатків до них. Нещасний комірник так схибнувся від цього, що одного разу люди побачили, як він роздавав курям монети, промовляючи: «Ось тобі десять копійок. Купи собі їсти сама».

— Кури дохли з голоду, *Шарик*. Мені доручили знайти якесь рішення, щоб урятувати решту виводку, до якого належала *Бабушка*. Та через кілька днів усі ті худі, мов зозулі, кури передохли. Залишилася тільки *Бабушка*, яка стала гарною, досить жирною куркою, повною життя й бадьорості. Весь час, поки тривало те пекло, вона неодмінно несла щодня по яйцю. І не голубине яйце, *Шарик*, а завбільшки з яблуко. Це було справжнє чудо. Шкаралуща на тих яйцях

була тонка й міцна, наче порцеляна, а жовток у них мав колір бурштину й пахнув лісовими горішками. Природно, я одразу ж збагнув, що тут криється якась таємниця. Та яка саме? Колгоспним курям не було чого давати їсти, крім солом'яної січки та недоїдків з їдальні. Мені впало в око, що *Бабушка* двічі на день зникає з пташиного двору, а згодом повертається з вдоволенням виглядом курки, яку добре годують. Я спробував простежити за нею. Але як, *Шарик*, це зробити, коли курка здатна пролізти крізь будь-яку щпарину?! І я додумався почепити їй на шию дзвіночок. Та *Бабушка* виявилася страшенно хитрющою: ти не повіриш, але вона так спритно обгортала той дзвіночок пір'ям на своєму волі, що я зовсім не чув дзеленчання! Аж перегодя мені спало на думку замінити дзвіночок крихітним радіопередавачем. Це нагадувало дитячу гру в піжмурки. І знаєш, де я її знайшов?

— У їдальні?

— Не така вона дурна, аби задовольнятися нашою їжею! Ні, *Бабушка* вчашала до одного із зерносховищ, де ми складали паперовий мотлох. Вона продовбала дзьобом дірку в огорожі і їла папір!

— Папір?!

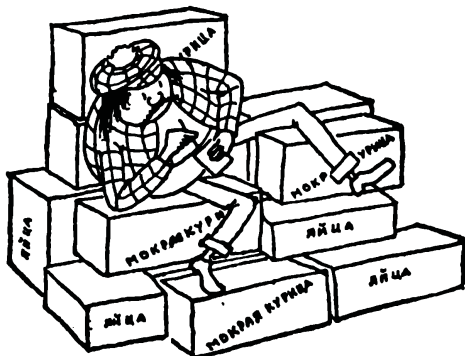
— Слово честі, *Шарик*! Вона їла циркуляри. Ось у чому полягала *Бабушкина* таємниця! Тоді для мене це стало відкриттям. Я зрозумів, чому держкомітет постачання ніколи не вказував нам, чим ми маємо годувати курей, коли не можна було годувати їх ні кукурудзою, ні пшеницею, ні просом, ні соєю, ні соняшниковим насінням, ні сочевицею, ні ячменем, ні вівсом, ні житом, ні гречкою. Циркуляри не давали на це жодної відповіді, бо вони ж таки й були відповіддю: саме їх і мали їсти кури! Бачиш, *Шарик*, люди часто говорять погане про бюрократію, я теж це казав, але того дня я мусив визнати велику заслугу бюрократії. Коли можна їсти папір, то саме бюрократія й дасть нам змогу спокійно жити, бо вона — найбільший у світі виробник паперу! Ви маєте у Франції бюрократію?

— Звісно ж, Сергію Віссаріоновичу. Ми її називаємо адміністрацією.

— І вона виробляє папір?

— Тисячами тонн, Сергію Віссаріоновичу.

— Тоді ви не пропадете, і ваші кури ніколи не виздыхають з голоду, бо я, Сергій Віссаріонович Голубкін, удосконалив відкриття *Бабушки*. Мені знадобилося чимало часу, аби проаналізувати папір і відокремити їстівні продукти, які він у собі має. А ще більше довелося витратити часу, щоб винайти промисловий метод виготовлення штучного зерна з адміністративних паперів. Це — невичерпне джерело корму. Після того, як я зробив свій винахід, сюди приїздили три ревізійні комісії і дванадцять експертних місій. Тут відбулося двадцять колоквиумів. Отож тепер сама тільки «*Мокрая курица*» отримала п'ятнадцять тонн паперу. Потім перший секретар центрального комітету комуністичної партії Радянського Союзу зробив нову заяву, яка породила три загальні директиви Міністерства сільського господарства й шістнадцять розгорнутих циркулярів держкомпостачу. Я вже не кажу про наукові доповіді академії наук, розробки агрономічного інституту та газетні й журнальні вирізки. Тепер до колгоспу надходить понад двадцять тонн паперу щомісяця! Довелося будувати додаткові сховища. Отож сировини стало так багато, що ми вже не могли використати весь папір, який до нас надходив. Ось чому я заходився шукати для нього нове застосування. Горілка, яку ти допіру випив, є результатом мого першого досліду. Я переганяю папір ось у цьому перегінному апараті, що перед тобою.



Голубкін налив крапельку в Пережотигорбову склянку.

— Приблизно стільки рідини може вийти з отого дозволу, який тобі видали в Москві. Сам бачиш, ті люди справжні скнари! Але ж ти, *Шарик*, збираєшся писати статті для газети? Скільки сторінок?

— Це залежатиме від мого шефа, Сергію Віссаріоновичу. Може, півтори газетні сторінки, а може, й цілі дві...

Голубкін налив у склянку горілки десь на півпальця.

— Надішли мені свої статті. Ось що з них виходить.

— Треба,— мовив Перекотигорб,— урахувати й квитки на літак, анкети, що їх я мусив заповнити, аби дістатися сюди, мого записника, папір, на якому я писатиму свої статті, може, й телекс, який я пошлю своїй газеті...

Голубкін щоразу доливав у склянку горілки і нарешті цілком наповнив її.

— Випиймо,— сказав він,— за останню перемогу радянської технології: за *бабушкинську* горілку. Саме так я назвав її на честь нашої героїні! *До дна!*

— Це куди приємніше,— промовив Перекотигорб уже трохи сп'янілим голосом.

Голубкін поважно підніс угору пальця.

— Перший закон бюрократичної агрономії: горілка з паперу, виготовленого з найвіддаленішої від кореня частини дерева, придатна для пиття найменше. Найкращий сік у корені, але треба остерігатися, бо він б'є в голову, і тоді у тебе каламутиться в очах.

Так почалися довгі посиденьки. Перекотигорб достоту й не запам'ятав, як вони скінчилися. Йому закарбувався в пам'яті лише гострий погляд *Бабушки*, яка глумливо поглядала на нього.

Вранці наступного дня Перекотигорб прокинувся в Павловій хаті; в нього дуже боліла голова. Павло приніс йому чашку чаю.

— Щодо корму для курей,— відповів Перекотигорб,— то це геніально, а щодо того, чим він напуває людей, то з тим, гадаю, слід поводитися обачливіше.

— Не переймайся, *Шарик*, то він просто виявив до тебе радянську гостинність. Голубкін має в запасі й щось інше, крім виготовлення зерна та горілки. Побудь ще трохи в нашому колгоспі, й ти побачиш, що через рік *«Мокрая курица»* стане найбільшим центром виробництва продуктів харчування в цілому Радянському Союзі!

— Я не можу тут залишатися. Котра вже година?

— Восьма ранку.

— Мені до вечора треба передати по телефону свої статті. Коли йде автобус на *Ніктоград*?

— Він уже поїхав півгодини тому. Та якщо ти поспішаєш, то можеш поїхати вантажівкою, вона через десять хвилин вирушає з яйцями до Новгород-да. Ти дістанешся туди ще до відльоту літака на Москву.

Ось так і писав Перекотигорб свої статті, згорнувшись клубочком між двома ящиками з яйцями. Вантажівка підстрибувала на вибоїнах, писати було важко, проте він зумів дорогою до Новгорода закінчити статтю на першу сторінку газети, назвавши її *«Таємниця Бабушки»*. Продовженням статті мали стати нотатки на дві колонки про Сергія Віссаріоновича *«Герой соціалістичної праці зоотехнік С. В. Голубкін»* та коротка хроніка під заголовком *«Людина живе не самою горілкою»*.

Літак приземлився в Москві о третій пополудні. У Франції була тільки перша година. Перекотигорб устиг проявити свої знімки *Бабушки* й передати їх фототелеграфом, відтак подався на центральну телефонну станцію й подзвонив до своєї газети. Телефоністка зв'язала його із стенографісткою, якій він і продиктував свої статті. Перекотигорб уже хотів був почепити трубку, коли телефоністка сказала:

— Стривайте! З вами бажає поговорити шеф.

У Перекотигорбових вухах відбився сухий голос Боба Мораса:

— Ти продиктував свої статті, хлопче? Гарзд, побачимо, чого вони варті. Ти в Москві?

— Еге ж, я вилітаю до Парижа завтра вранці.

Ні, ти полетиш сьогодні ввечері до Ташкента, а звідти — до Нью-Делі.

Мої письмові вказівки чекають на тебе в квитковій касі агентства «Ер Франс». Авіаквитки забереш у московському аеропорту. І запам'ятай, я чекаю твоєї статті на післязавтра. Щасливої подорожі!

У Перекотигорба лишалося небагато часу; він устиг тільки збігати на Красну площу й передати міліціонерові Микиті коробку з десятком яєць від Павла та чвертку горілки від Голубкіна.

— Постарайся приїхати до нас іще, Шарик,— сказав Микита. — Я поведу тебе по Москві. А то хіба варто було так далеко їхати й нічого не побачити?

Цього вечора Перекотигорба вперше огорнув у літаку смуток, який часом відчують бувалі в бувальцях журналісти: коли дивишся на щось, але нічого не бачиш і нічого не розумієш.

